

**УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ**

**ЈЕЗИЦИ И КУЛТУРЕ
У ВРЕМЕНУ И ПРОСТОРУ
X/1**

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК



НОВИ САД, 2022

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ЈЕЗИЦИ И КУЛТУРЕ У ВРЕМЕНУ И ПРОСТОРУ

X/1

Тематски зборник

Уреднице:
Снежана Гудурић
Јасмина Дражић
Марија Стефановић



Нови Сад, 2022

JEЗИЦИ И КУЛТУРЕ У ВРЕМЕНУ И ПРОСТОПУ X/1
JEZICI I KULTURE U VREMENU I PROSTORU X/1
LANGUAGES AND CULTURES IN TIME AND SPACE X/1
LANGUES ET CULTURES DANS LE TEMPS ET DANS L'ESPACE X/1
SPRACHEN UND KULTUREN IN ZEIT UND RAUM X/1
ЯЗЫКИ И КУЛЬТУРЫ ВО ВРЕМЕНИ И ПРОСТРАНСТВЕ X/1
LINGUE E CULTURE NEL TEMPO E NELLO SPAZIO X/1
LENGUAS Y CULTURAS EN TIEMPO Y ESPACIO X/1
NYELVEK ÉS KULTÚRÁK IDŐBEN ÉS TÉRBEN X/1
JAZYKY A KULTÚRY V PRIESTORE A ČASE X/1
LIMBI ŞI CULTURI ÎN TIMP ŞI SPAȚIU X/1
ЯЗИКИ И КУЛТУРИ У ЧАСУ И ПРОСТОПУ X/1

Уреднице: проф. др Снежана Гудурић
проф. др Јасмина Дражић
проф. др Марија Стефановић

Техничке секретарке: мср Јована (Петровић) Марковић и мср Анђелка Гемовић
Издавач: Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет
Суиздавач: Педагошко друштво Војводине, Нови Сад

За издавача: проф. др Ивана Живанчевић Секеруш
За суиздавача: Сања Риста

Академски одбор: проф. др Твртко Прћић
проф. др Владислава Гордић Петковић
проф. др Едита Андрић
проф. др Предраг Мутавцић
проф. др Славица Перовић
проф. др Јагода Гранић
проф. др Октавија Неделку
проф. др Давиде Астори
проф. др Жан-Пол Мејер
проф. др Михај Радан
проф. др Тијана Ашић
проф. др Татјана Ђуровић
проф. др Надежда Силашки
проф. др Љубица Влаховић
проф. др Игор Лакић
проф. др Сабина Халупка Решетар
проф. др Татјана Самарџија Грек
проф. др Ксенија Шуловић
проф. др Јелена Ајџановић

Рецензенти: проф. др Октавија Неделку, Универзитет у Букурешту, Румунија
проф. др Мира Трајкова, Универзитет „Св. Кирил и Методиј”, Скопље,
Северна Македонија
проф. др Давиде Астори, Универзитет у Парми, Италија

Лектура и коректура: аутори

Идејно решење корица: Mihai Bădescu

ISBN 978-86-6065-717-8

У Зборнику су штампани изабрани радови изложени на конференцији *Језици и културе у времену и простору 10*, одржаној онлајн 20. и 21. новембра 2021. године, као и други радови који по својој тематици и квалитету одговарају профилу Зборника.

Рецензенти појединачних радова:

Ајџановић Јелена, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Ајџановић Милан, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Ајџановић Наташа, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Андрић Едита, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Astori Davide, *Università di Parma, Italia*; Бабић Биљана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Бајовић Јелена, *Универзитет у Приштини, Косовска Митровица, Србија*; Бекар Мира, *Универзитет „Св. Кирил и Методиј”*, Скопје, Северна Македонија; Бијелић Татјана, *Универзитет у Бањој Луци, БиХ*; Биланџија Софија, *Универзитет у Београду, Србија*; Vlagoni Robert, *Sveučilište u Puli, Hrvatska*; Блатешић Александра, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Бодрич Радмила, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Богдановић Весна, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Бугарски Ранко, *Универзитет у Београду, Србија*; Валић Недељковић Дубравка, *Универзитет Црне Горе, Црна Гора*; Васић Вера, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Веселиновић Соња, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Веселевић Јерковић Селма, *Универзитет у Тузли, БиХ*; Видаковић Мирна, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Вилић Ивана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Влаховић Љубица, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Војводић Дојчил, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Вујин Бојана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Вујичић Никола, *Универзитет у Крагујевцу, Србија*; Вукадиновић Снежана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Вукотић Александра, *Универзитет у Београду, Србија*; Вукчевић Миодраг, *Универзитет у Београду, Србија*; Гак Драгана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Гвозден Владимир, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Гинић Јелена, *Универзитет у Београду, Србија*; Глушац Татјана, *Универзитет Унион, Србија*; Гордић Петковић Владислава, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Granić Jagoda, *Sveučilište u Splitu, Hrvatska*; Грковић-Мејдор Јасмина, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Грухоњић Динко, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Гудурић Снежана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Даниловић Јеремић Јелена, *Универзитет у Крагујевцу, Србија*; Делић Владо, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Деспих Ђорђе, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Дојчиновић Биљана, *Универзитет у Београду, Србија*; Драгићевић Рајна, *Универзитет у Београду, Србија*; Дражић Јасмина, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Дробњак Драгана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Ђаловић Јовић Марина, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђерговић-Јоксимовић Зорица, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Ђорђевић Јасмина, *Универзитет у Нишу, Србија*; Ђоровић Данијела, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђукановић Маја, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђурић Жељко, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђурић Љиљана, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђурић Љубица, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђурић Мина, *Универзитет у Београду, Србија*; Ђурић Пауновић Ивана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Ђуровић Татјана, *Универзитет у Београду, Србија*; Escher Christian, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Елаковић Ненадовић Ана, *Универзитет у Београду, Србија*; Ераковић Борислава, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Зарифовић Грковић Мирјана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Звекић-Душановић Душанка, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Зобеница Николина, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Ивановић Бранислав, *Универзитет у Београду, Србија*; Ивановић Ненад, *Институт за српски језик САНУ, Београд, Србија*; Изгарјан Александра, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Јаковљевић Бојана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Јаковљевић Младен, *Универзитет у Приштини, Косовска Митровица, Србија*; Јањић Марина, *Универзитет у Нишу, Србија*; Јерковић Јелена, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Јовановић Ана, *Универзитет у Београду, Србија*; Јовановић Ж. Владимир, *Универзитет у Нишу, Србија*; Јовановић Романца, *Завод за уџбенике, Нови Сад, Србија*; Јовић Бојан, *Институт за књижевност и уметност САНУ у Београду, Србија*; Јовић Ђаловић Марина, *Универзитет у Београду, Србија*; Кавгић Александар, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Каличанин Милена, *Универзитет у Нишу, Србија*; Кашић Зорка, *Универзитет у Београду, Србија*; Кесић Далибор, *Универзитет у Бањој Луци, Босна и Херцеговина*; Кличковић Далибор, *Универзитет у Београду, Србија*; Кнежевић Јелена, *Универзитет Црне Горе, Црна Гора*; Кнежевић Љиљана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Ковачевић Ervin, *Internacionalni univerzitet u Sarajevu, BiH*; Ковачевић Зорица, *Универзитет у Београду, Србија*; Комароми Бојана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Кример Габоровић Сања, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Лазић Коњик Ивана, *Институт за српски језик САНУ, Београд, Србија*; Лакић Игор, *Универзитет Црне Горе, Црна Гора*; Лалић-Крстин Гордана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Лендак Кабок Каролина, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Леовац Данко, *Универзитет у Београду, Србија*; Лојаница Марија, *Универзитет у Крагујевцу, Србија*; Лончар Раичевић Александра, *Универзитет у Нишу, Србија*; Лопичић Весна, *Универзитет у Нишу, Србија*; Лубурић-Цвијановић Аријана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Lujčić Rea, *Sveučilište u Zadru, Hrvatska*; Ljevo-Ovčina Amela, *Univerzitet u Sarajevu, BiH*; Ljubčić Maslina, *Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*; Максимовић Горан, *Универзитет у Нишу, Србија*; Malita Ramona, *Universitatea de Vest din Timișoara, Romania*; Маринковић Мирјана, *Универзитет у Београду, Србија*; Ма-

рић Биљана, *Универзитет у Београду, Србија*; Марићевић Балаћ Јелена, *Универзитет у Новом Сагу*; Маричић Гордан, *Универзитет у Београду, Србија*; Маричић Месаровић Сања, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Марјановић Саша, *Универзитет у Београду, Србија*; Марковић Желько, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Марковић Ирена, *Sveučilište u Zadru, Hrvatska*; Марковић Јордана, *Универзитет у Нишу, Србија*; Марковић Маја, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Мелић Катарина, *Универзитет у Крагујевцу, Србија*; Микетић Суботић Сања, *Универзитет у Приштини, Косовска Митровица, Србија*; Мијушковић Марија, *Универзитет Црне Горе, Црна Гора*; Милановић Желько, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Милић Мира, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Милић Милосављевић Снежана, *Универзитет у Нишу, Србија*; Милорадовић Софија, *Институти за српски језик САНУ, Београд, Србија*; Миљковић Ивана, *Универзитет у Нишу, Србија*; Мишић Илић Биљана, *Универзитет у Нишу, Србија*; Младеновић Радивоје, *Универзитет у Крагујевцу, Србија*; Molnar Draženka, *Sveučilište „J. J. Strossmayer”, Osijek, Hrvatska*; Мутавчић Предраг, *Универзитет у Београду, Србија*; Недељковић Даница, *Универзитет у Крагујевцу, Србија*; Нешић Павковић Милена, *Универзитет у Крагујевцу, Србија*; Никчевић Багрићевић Александра, *Универзитет Црне Горе, Црна Гора*; Новаков Предраг, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Озер Кагалин, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Павловић Слободан, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Панић Кавгић Олга, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Папаз Младен, *Филозофски факултет, Пале, БиХ*; Пауновић Зоран, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Пејовић Анђелка, *Универзитет у Београду, Србија*; Перовић Славица, *Универзитет Црне Горе, Црна Гора / Универзитет Унион, Србија*; Petete Timothy, *University of Central Oklahoma, USA*; Пешикан Љуштановић Љиљана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Пижурица Маго, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Половина Наташа, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Поповић Наташа, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Продановић Станкић Диана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Прћић Твртко, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Радан Н. Михај, *Зајадни универзитет у Темишвару, Румунија*; Радельковић Иван, *Универзитет у Сарајеву, БиХ*; Радић Бојанић Биљана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Радовановић Драгана, *Институти за српски језик САНУ / Универзитет у Приштини, Косовска Митровица, Србија*; Радуловић Ифигенија, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Радуловић Милица, *Универзитет у Нишу, Србија*; Радусин Бардић Наташа, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Рајић Сузана, *Универзитет у Београду, Србија*; Rajević Selma, *Univerzitet „Džemal Bijedić”, Mostar, BiH*; Рељић Митра, *Универзитет у Приштини, Косовска Митровица, Србија*; Ристивојевић-Рајковић Наташа, *Универзитет у Београду, Србија*; Ристић Гордана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Ристић Стана, *Институти за српски језик САНУ, Београд, Србија*; Runtić Sanja, *Univerzitet u Osijeku, Hrvatska*; Савић Свенка, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Самарџија-Грек Татјана, *Универзитет у Београду, Србија*; Сикимић Биљана, *Балканолошки институти САНУ, Београд, Србија*; Силашки Надежда, *Универзитет у Београду, Србија*; Симић Зоран, *Институти за српски језик САНУ, Београд, Србија*; Симовић Весна, *Универзитет у Нишу, Србија*; Sokolića Alma, *Univerzitet u Sarajevu, BiH*; Spahić-Šagolj Edina, *Univerzitet u Sarajevu, BiH*; Средојевић Дејан, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Стаменковић Душан, *Универзитет у Нишу, Србија*; Станишић Вања, *Универзитет у Београду, Србија*; Станковић Станислав, *Универзитет у Приштини, Косовска Митровица, Србија*; Станојевић Веран, *Универзитет у Београду, Србија*; Степанов Страхиња, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Стефановић Марија, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Стикић Биљана, *самостални истраживач, Србија*; Стојановић Пантовић Бојана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Стојичић Виолета, *Универзитет у Нишу, Србија*; Стојичић Војкан, *Универзитет у Београду, Србија*; Стојковски Борис, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Танасић Срето, *Институти за српски језик САНУ, Београд, Србија*; Tekešinović Lejla, *Univerzitet u Sarajevu, BiH*; Тешић Гојко, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Томин Светлана, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Топалов Јагода, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Трајковић Татјана, *Универзитет у Нишу, Србија*; Тривић Анета, *Универзитет у Крагујевцу, Србија*; Uscatu Miliana, *Universitatea din Vest, Timișoara, Romania*; Fetić Mustafa, *Internacionalni univerzitet u Novom Pazaru, Srbija*; Филиповић Јелена, *Универзитет у Београду, Србија*; Филиповић Ковачевић Соња, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Хаџи Пожгај Весна, *Универзитет у Љубљани, Словенија*; Халупка Решетар Сабина, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*; Цакелић Весна, *Универзитет у Београду, Србија*; Ćengić Nermina, *Univerzitet u Sarajevu, BiH*; Чолак Бојан, *Институти за књижевност и уметност, Београд, Србија*; Шуваковић Александра, *Универзитет у Београду, Србија*; Шуловић Ксенија, *Универзитет у Новом Сагу, Србија*.

САДРЖАЈ

Предговор	7
I ЈЕЗИК, КУЛТУРА, ТРАДИЦИЈА	9
JERZY BARTMIŃSKI , <i>Cultural Linguistics (Ethnolinguistics) and Linguoculturology as Two Research Perspectives. A Voice in the Discussion on the Relationship Between “Language” and “Culture”</i>	11
ЈЕЛЕНА Р. БАЈОВИЋ, Концепт „своје : туђе / Црногорци : Турци” у Његошевом <i>Шћепану Малом</i> из транслатолошке перспективе	17
ALEKSANDRA BLATEŠIĆ – SANJA MARIČIĆ MESAROVIĆ, Simbolika ‘anđela’ u leksici i frazeologiji italijanskog, španskog i srpskog jezika.....	29
МЕРИМА КРИЈЕЗИ – ПРЕДРАГ МУТАВЦИЋ, Албанске и грчке номиналне конструкције с белом бојом.....	39
SANJA KRIMER-GABOROVIĆ, Pilot istraživanje o srpskim osnovnim nazivima za boje prema testu izdvajanja i u odabranom frekvencijskom rečniku.....	53
MARTHA LAMPROPOULOU – ANTONINA KOSTIĆ, Stylistics in Comics: a Case study of Interjections in Two <i>Asterix and Obelix</i> Comics in Greek and Serbian	65
РАДМИЛО Н. МАРОЈЕВИЋ, Српски и оријентални етнокултурни концепти (Из компаративне и дијахроне перспективе).....	77
ЈОВАНА МАРЉЕТА, <i>Žene i muškarci</i> u srpskoj i francuskoj frazeologiji	97
МИРЈАНА МАТОВИЋ – САЊА МАРИЧИЋ МЕСАРОВИЋ, <i>Bella ciao</i> у серији <i>La casa de papel</i> : симбол отпора у савременом шпанском медијском контексту.....	107
ТАЊА МИЛОСАВЉЕВИЋ, Лингвокултуролошки и лексикографски опис концепта <i>ipex</i> у српском призренском говору	117
МАША З. ПЕТРОВИЋ ГУЛАНИЧИЋ, Модификовање паремија посредством механизма замене елемената у новинском дискурсу шпанског и српског језика	127
ДРАГАНА РАДОВАНОВИЋ – АНА МАКИШОВА, Словачко-српске везе на примеру свадбене терминологије	137
МИХАЈЛО ФЕЈСА – ЗИНАИДА БУДИНСКИ, Лексичко-семантичко поље боје у русинском, српском и енглеском језику – основни називи за боје	147
ЂУРЂИНА ШИЈАКОВИЋ МАИДАНИК, Тканина у покрету: кодиране поруке Медеје и Филомеле	155
II ДИЈАЛЕКТОЛОГИЈА.....	165
МАРИНА ЈУРИШИЋ, Нешто о предлогу <i>близу</i> у српским народним говорима.....	167
БРАНКИЦА МАРКОВИЋ, Повртарска лексика села Крушедола у Срему	179
МИРЈАНА ПЕТРОВИЋ-САВИЋ, О хидронимима у Јадру.....	195
БИЈАНА М. САВИЋ, Из лексике одијевања у Великом Блашку (код Бањалуке).....	205
САНДРА САВИЋ, Из ономастике Заплања – микротопонимија заплањског села Тасковићи	217

АНА САВИЋ-ГРУЛИЋ – ЈОВАНА БОЛОВИЋ, Из пастирске лексике југоисточне Србије	227
ЗОРАН СИМИЋ, Падежни формализатори просторне супралокализације у херцеговачко-крајишким говорима	237

III КОГНИТИВНА ЛИНГВИСТИКА

JELENA BILJETINA, Jesti ili ne jesti – pitanje je sad: pojmovne metafore sa glagolima jedenja u engleskom i srpskom	251
TATJANA ĐUROVIĆ – NADEŽDA SILAŠKI, The <i>Natural Disaster</i> Metaphor in the Conceptualisation of Crisis in News Media Discourse	263
MIRJANA ZARIFOVIĆ GRKOVIĆ, Konceptualizacija <i>lenjosti</i> u frazeologizmima nemačkog i srpskog jezika.....	273

IV ЈЕЗИК, ГОВОР И ГРАМАТИКА

DANIJELA BAVIĆ – DORIJAN HAJDU, Glagoli s partikulom <i>över</i> u savremenom švedskom jeziku	283
ВИШЊА ВИШЊЕВАЦ, Прилог проучавању синтаксе двоструких падежа: двоструки акузатив у староруском и његови преводи на савремени српски језик.....	293
JELENA VLAŠIĆ DUIĆ – IVANA GUSAK BILIĆ, Utjecaj prozodijskih sredstava na razumijevanje sadržaja.....	303
MILANA DODIG – VALENTINA TULOVIĆ, Francuska i srpska glagolska vremena u žurnalističkom diskursu vezanom za pandemiju kovida	313
6 SVETLANA ZDRAVKOVIĆ – SLOBODAN JOVIČIĆ, Percepcija multimodalne verbalne ekspresije: psihološke opservacije.....	325
MARIA-ZOICA BALABAN, Expresii ale spațialității verticale în imaginarul lingvistic românesc	339
NINA ILIĆ – MILORAD MILJKOVIĆ, Glagoli sa postfiksom <i>-ся</i> u ruskom jeziku i njihovi prevodni ekvivalenti u srpskom i engleskom	347
ЈЕЛЕНА ЈАЉОВИЋ, Вредности неких глаголских облика у француском и српском језику економије	363
АНА КРСТИЋ, Конгруенција код немачких говорника српског као наслеђеног језика: координиране и паукалне синтагме	373
ТВРТКО ПРЋИЋ, Osavremenjeni pristup englesko-srpskom leksičkom pozajmljivanju: principi i primene	387
АНКА РАЂЕНОВИЋ – МАЈА БАЊИЋ ЋОСИЋ, Позиционирање перфекта у модерном грчком језику и његови преводни еквиваленти на српском	423
DIANA RISTIVOJEVIĆ, Partikula <i>schon</i> u semantičkoj i sintaksičkoj realizaciji kao partikula stepenovanja, fokusna partikula i rečenični ekvivalent.....	431

МИРЈАНА ПЕТРОВИЋ-САВИЋ

О ХИДРОНИМИМА У ЈАДРУ*

Циљ овога рада јесте тај да се на једном сегменту савремене хидронимије уради семантичка и творбена анализа по моделу примењеном у историјским истраживањима топонимијске грађе. Чињеница да се исти модел творбене анализе може користити приликом анализе и савремене и историјске топонимије, потврда је да се ради о једној врсти стабилности и свремености творбених образаца у топонимији.

Кључне речи: ономастика, хидроними, творбени обрасци

За потребе Одбора за ономастику САНУ и под његовим покровитељством, пре неколико година отпочело се са систематским прикупљањем ономастичке грађе на терену Јадра. Ова пространа област, која у свом саставу броји четрдесетак села,¹ смештена је око истоимене реке и подељена на два дела: горњи и доњи Јадар. Доњи је ближи ушћу Јадра у Дрину и знатно је равнији од горњег. С обзиром на то да се Јадар и Рађевина граниче, а у Рађевини је, пре 10-15 година, завршено сакупљање ономастичке грађе, приликом бележења ове грађе у Јадру кренуло се од његовог горњег дела, односно од краја који је ближи Рађевини.²

Јадар је област која чека детаљан монографски опис говора. Постоји мали број лингвистичких радова са овога терена. Међу њима, свакако, треба истаћи и прво поменути *Тршићки њовор* Берислава Николића³ који је настао пре педесетак. Из тога времена имамо, од истога аутора, и рад *Прилоџ проучавању јадарских топонима*⁴ у којем су дати ојконими Јадра са навођењем етника и ктетика. Са отпочињањем сакупљања ономастичке грађе у овој области, појавили су се и неки ситнији прилози: *Из географске терминологије Јадра*,⁵ *Животи топонима у Тршићу*,⁶ *О личним надимцима у Јадру*.⁷

Грађа коју користимо за ово истраживање бележена је на терену у селима која припадају горњем Јадру: Бадања (Доња и Горња) (Бдњ)⁸, Сипуља (Доња и Горња) (Спљ), Помијача (Пмч), Рибарица (Рбр), Трбосиље (Трб), Ступница (Спц), Симино Брдо (СБд), Филиповићи (Флп), Тршић (Трш) и Текериш (Ткр). Поред података са терена, у корпус смо уврстили и изванредан број хидронима забележених у антропогеографским студијама.⁹ Они су у раду остали неакцентовани.

* Овај рад финансирао је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-68/2022-14 од 17.01.2022. године, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

¹ Трбушница, Крајишници, Башчелуци, Зајача, Пасковац, Воћњак, Лозница, Плоча, Клупци, Тршић, Руњани, Липница, Козјак, Шор, Грнчара, Недељице, Коренита, Брезјак, Слатина, Ступница, Дворска, Шурице, Цикоте, Кривајица, Читлук, Брадић, Брњац, Велико Село, Јаребице, Драгинац, Рибарице, Југовићи, Филиповићи, Симино Брдо, Трбосиље, Текериш, Помијача, Бадања, Сипуља, Стража, Добрић, Јадранска Лешница, Јошева, Каменица и Милина (уп. Милојевић 1913).

² Ово није прилика да се говори о искуству рада на терену, али поменућемо само то да је ономастичку грађу знатно теже сакупљати у крају где нас саговорници не познају.

³ В. Николић Б. 1968.

⁴ В. Николић Б. 1967.

⁵ В. Петровић-Савић 2017.

⁶ В. Петровић-Савић 2017а.

⁷ В. Петровић-Савић 2021.

⁸ Податак у загради представља скраћеницу за пункт коју користимо у раду.

⁹ В. Милојевић 1913; Николић-Стојанчевић 1975.

Циљ овога истраживања био је тај да на ограниченом и копрпусу и простору, поред семантичке анализе, пажњу скренемо и на творбене моделе присутне у хидронимији овога дела Јадра. Зато смо у раду, најпре, издвојили хидрографске апелативе, као и апелативе који не припадају хидрографским терминима, али су послужили за именовање хидрографских објеката. Ову групу анализирали смо са семантичког аспекта. Творбена анализа је изостала јер хидроними у овој скупини припадају апелативној творби. Друга група хидронима коју смо издвојили јесу они у чијем саставу се налазе хидрографски апелативи било као делови топонимских синтагми (*Бүкова вџда*) или као основе својих изведеница (*Бунџрац*). У тим случајевима они чине елементе у градњи топонима и зато им је у овом раду и посвећена пажња на одговарајућим местима у творбеној анализи. Грађу смо у овом раду представили по моделу примењеном у *Топонимији Бањске хрисовуље* Александра Лома.¹⁰ Намера нам је била да покажемо да ли и у којој мери модел анализе старосрпских топонима може да се примени у истраживањима савремене топонимије, односно хидронимије зато што се слажемо са тиме „да нема ваљаног топономастичког истраживања без ослоња на историјску грађу“ (Лома 2013а: 186). Уколико за топонимију истраживаног краја немамо поуздане историјске записе, посматрамо је кроз сазнања до којих се дошло другде (Лома 2013а: 186).¹¹

Рад је подељен у три целине: семантичка анализа, творбена анализа и закључна разматрања. Након тога дали смо регистар забележених хидронима са упућивањем на параграф у којем се појављује у тексту.

1. СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА

У овом делу рада топографске термине забележене у хидронимији Јадра приказали смо према њиховим семантичким обележјима. Принцип да топографске термине анализирамо са семантичког аспекта, а топониме, односно у овом случају хидрониме, са творбеног, јесте онај који је у својим истраживањима историјске топонимије применио Александар Лома (2011; 2013). Када топографске термине посматрамо самостално, они су на равни апелативне творбе, а не топонимске. Због тога их и анализирамо, односно разврставамо тако што их, најпре, делимо на фисиогене и антропогене, а даље према ситнијим семантичким особеностима (Лома 2013: 239).¹²

1.1. Топографски термини у хидронимији Јадра

1.1.1. Називи за фисиогене топографске објекте

1.1.1.1. Хидрографија

БАЊА ‘извор топле воде’: Бџња Бдњ Спл.

БАРА ‘плитка стајаћа вода’: Бџра. Рбр Флп.

ВОДА ‘извор’: Вџда СБд Трб Бдњ.

ВРЕЛО ‘јак извор воде’: Врџло Пмч Трш Спл.

ИЗВОР ‘место где подземна вода избија на површину земље’: Извор Пмч Спц;
Извори Спл.

ЈЕЗЕРО ‘мање удубљење на површини земље испуњено водом’: Језџра Спл.

МЛАКВА ‘бара, локва’: Млџква Спл.

¹⁰ В. Лома 2013.

¹¹ Од овде обрађених хидронима историјске потврде имамо за *Jagar* у Крушевском и Рачанском поменику (XVII в., као област: *Цикоџте у Јаџру*), док се назив жупе *Jagri* где летопис из XV–XVI века смешта ман. Рачу везује за источнбосански *Jagar*; за реку *Троношу*, најпре као име села у турском попису из 1533. где је прочитано *Троноџа*, затим у више записа о обнову и животу манастира на *Троноши* (1559), на *рџце Троноши* (1571) итд. и најзад за *Тројан* али као вис на Церу на Епшелвицовој карти из 1718: *Trojan* (усмена сугестија А. Ломе).

¹² Уп. и Лома 2011: 181.

ПИСКАВАЦ ‘влажно, мочварно тле’: Пйскавице Бдњ.

СМРДАН ‘извор одакле се вода не пије јер има непријатан мирис’: Смрдан Јрб СБд.

СТУДЕНАЦ ‘извор’: Студенац Бдњ СБд Сплъ Трб Трш Рбр.

1.1.1.2. Орографија

ОСОЈЕ ‘страна брда окренута од сунца’: Осоје Јрб.

ПЕЋИНА ‘природна велика шупљина у камену с отвором напоље’: Пећина, Бдњ.

ПРОЛОМ ‘до стрмих страна’: Прџлом Трб

1.1.1.3. Биљна покривеност тла

1.1.1.3.1. Општа покривеност тла

БРАЊЕВИНА ‘забран, млада шума’: Брањевина Сплъ

ПОЉЕ ‘отворено равно земљиште’: Пџлице Трб.

1.1.1.3.2. Дендроними

БРЕЗА (*Betula alba*): Брџзак Пмч

БУКВА (*Fagus silvatica*): Бџква Бдњ; Бџквџк Сплъ

ВРБА (*Salix*): Врџбљџк Бдњ

ГУЊА (*Cydonia vulgaris*): Гџњице Ткр.

ИВА (*Salix caprea*): Ивџци Бдњ

КРУШКА (*Pirus communis*): Крушџк Бдњ, Крушџк Јрб

ЛИПА (*Tilia platyphyllos*): Липџк Сплъ

ШИБ ‘шибље, жбун’: Шџб Трб

1.1.2. Називи за антропогене хидрографске објекте

БУНАР ‘ископана уска, дубока јама за сакупљање подземне воде’: Бџнар Трб Флп Бдњ; Бунџрина Флп.

ВОДЕНИЦА ‘млин на води’: Водџнина Ткр.

ВОДИЦА ‘извор на коме се одржава молитва кад се свети вода’: Вџдџца Бдњ Трб СБд Сплъ Флп Јрб Рбр.

КУЋА ‘стамбени објекат’: Куџџрине Бдњ

ПЛОЧНИК ‘место покривено плочама’: Плџчник Трб.

ПРОКОП ‘оно што је прокопано у земљи’: Прокоп Трб.

СТАБУЉА ‘извор на којем се налази издубљено стабло дрвете’: Стабуџа Сплъ.

СТУБАО ‘извор који пролази кроз шупље стабло дрвета’: Стџбџ Трб.

ТОЧАК ‘цев из које излази вода на бунару или извору’: Тџчџк Бдњ СБд Сплъ Трб Трш Ткр.

ЧЕСМА ‘извор из којег истиче вода на жлеб или цев’: Чџсма Ткр.

1.1.3. Метафоре у хидронимији

БУБАЊ: Бџбањ Трб; Бџбања Трб Ткр.

2. ТВОРБЕНА АНАЛИЗА

Приликом творбене анализе хидронима забележених у овом делу Јадра, ослањали смо се на модел примењен у студији *Тџйџномастџичка свџдџочанстџива Бањске хрисџовуље* (Лома 2011).¹³ Творбена анализа рађена по моделу који смо применили у овом раду полази од тога да су „основни вид ознаке у словенској топонимији биле двочлане атрибутивне синтагме (АС) састављене од

¹³ Исти модел примењен је и у *Тџпонимији Бањске хрисџовуље* (Лома 2013).

топографског термина и придева или падешке допуне [...] оне су затим тежиле свођењу на једну реч – универбизацији, која се по правилу вршила одбацивањем апелативног члана уз чување атрибутивног у неизведеном облику (асуфиксална универбизација – АУ) или проширеног суфиксом (суфиксална универбизација – СУ)¹⁴ (Лома 2011:182). Грађу којом располажемо у овом истраживању приликом творбене анализе разврстали смо у следеће групе: *атрибутивне синтагме и асуфиксална универбизација, универбизација са суфиксацијом, секундарна деривација од других топонима, синтагме, предлошко-падежне конструкције, сраслице и страна и нејасна имена*. Одлучили смо се за овакав приступ творби топонима јер се на тај начин разграничава примарно од секундарног, посесивно од дескриптивног, а основни смисао и циљ бављења топонимијом и јесте управо да се раздвоје те категорије.

2.1. Атрибутивне синтагме и асуфиксална универбизација

У овом делу рада налазе се хидроними састављени од придева и хидрографског термина. По бројности предњаче они чији је један део примарни придев. За њима следе хидроними који творбено представљају посесив од антропонима изведени суфиксом *-ин*, односно *-ов/-ев*. Овакав тип именовања уобичајен је у топонимији.

Своје место у овој групи нашао је и један хидроним добијен асуфиксалном универбизацијом.

АС

2.1.1. Примарни придеви

Бѣли¹⁴ тѹчак Сплъ Бдњ; Вѣл^нка вѹдица Сплъ; Дѹбрї пѹток Трб; Дѹбоки пѹток Трш; Дѹгї тѹчак Трш; Мала вѹдица Сплъ, Мала река Бдњ, Мала Трѹноша Трш, Мало врѣло Трш; Слана бара Бдњ; Танкї рт Трб; Црвена вода Бдњ; Црни пѹток Ткр.¹⁵

АУ

Дѹбокї Пмч.

2.1.2. *-ин*

У нашим примерима присвојни суфикс *-ин* додаје се и на мушка и на женска имена као и на хипокористике. Ово је један од продуктивнијих суфикса у творби топонима овога типа.

Аѹин бѹнар Пмч, Дикїн бѹнар Трб, Лѹјин пѹток Трш, Лукина вода (Николић-Стојанчевић 1975: 96) Сплъ, Љѹбїн извор Флп, Матїн пѹток Ткр; Бѹјч^нна вода Сплъ, Душичин бѹнар Трб, Миѹин бунарић Пмч.

2.1.3. *-ов/-ев*

Хидронимима овога типа, као и у претходној групи, показује се власничка структура, тј. добија се податак о томе коме припада земљиште где се хидроним налази. Наш корпус показује да се овај суфикс бележи уз основе којима се именује занимање, уз лична имена као и уз фитониме. У последњем случају ради се о дескриптивима од фитонима.¹⁶

¹⁴ Граница старог гласа *јат* у овом делу још није утврђена и у овом раду га не бележимо. Било је случајева где се он јасно чује на терену, али то захтева истраживања друге врсте и овога пута томе нисмо посветили пажњу.

¹⁵ У ову групу уврстили смо и хидрониме *Велика водица, Мала водица, Мала река, Мала Трѹноша* и *Мало врело* иако може бити да су настали и секундарном деривацијом од других топонима јер „поједине врсте дистинкција у топонимским синтагмама (‘велики’ : ‘мали’, ‘горњи’ : ‘доњи’) могле су пре него ли истовременим именовањем настати при накнадном означавању једнога објекта према другоме“ (Лома 2013: 259).

¹⁶ Да је ово творбени модел познат одавно и веома распрострањен у нашим хрисуваљама, уп. Родић 1980: 310.

2.1.3.1. Посесиви од антропонима

Попова чѐсма Ткр, Попове баре Флп, Поштарева вода Бдњ; Цветкова вода Бдњ.

2.1.3.2. Дескриптиви од фитонима

Букова вода Бдњ Спл, Липова вода Бдњ, Липове воде Трб.

2.1.4. Суфикс *-њи*

Овим суфиксом исказује се опозиција у паровима као *горњи* : *доњи*, *ближњи* : *крајњи* и „подразумева постојање два или више истоимених просторно повезаних објеката“ (Лома 2011: 187). Топономастичким синтагмама овога типа често се исказује просторни однос, то јест положај делова неког локалитета у односу на целину (Радић 2003: 136). На терену смо забележили три хидронима ове творбене структуре:

Горњи точак Ткр (Николић-Стојанчевић 1975: 177), Средња река (Милојевић 1913: 788) Рбр, Средњи точак Ткр.

2.1.5. Суфикс *-иш*

Забележили смо два хидронима изведена суфиксом *-иш*. Оба представљају други, проширен назив тим суфиксом за хидрониме добијене формантом *-ан*, односно *-ен*:

Гвожђевита вода Бдњ, Сумпоровита вода Бдњ.

2.1.6. *-(а)н, -на, -но*

Сумпорна вода Бдњ.

2.1.7. *-ен*

Гвџдена вода Бдњ.

2.2. Универбизација са суфиксацијом

Као посебну групу хидронима издвојили смо оне добијене универбизацијом. Разврстали смо их према суфиксима који су учествовали у том процесу. Грађа којом располажемо у овом прилогу показује да најчешћи универбизујући суфикс јесте *-ац*.¹⁷ То и не чуди с обзиром на то да је овај суфикс један од најпродуктивнијих у апелативној врсти (Lubaš 2002: 57).¹⁸ Осим овог суфикса, забележени су још и *-ица*, *-ка*, *-ија* и *-ача*.

2.2.1. Суфикс *-ац*

Корпус којим располажемо потврђује да је овај суфикс веома продуктиван у топонимији, односно хидронимији овога краја. Додаје се на придевске основе изведене од личних имена, надимака као и на основе које као коренску реч имају фитоним или зооним. Забележили смо и по један пример у којем је овај суфикс додат на глаголску, односно зоонимску основу.

Брановац Бдњ, Врановац Бдњ Спл Трб, Вукановац Трш, Вуковац Ткр, Жарковац Трш, Жарковац Трш, Јаковљевац (Николић-Стојанчевић 1975: 92) Спл, Мијаиловац Ткр, Митровац Спл, Новаковац (Николић-Стојанчевић 1975: 183) Трб, Петковац Пмч, Петровац Спл, Раковац Трш, Скоковац Трш, Стјјјековац Бдњ, Татаровац Пмч, Тодоровац Ткр, Черкезовац (Николић-Стојанчевић 1975: 96) Спл, Џебрновац Бдњ; Вјиновац Рбр, Бџиновац Трб, Дјјчиновац Трб, Јанциновац (Николић-Стојанчевић 1975: 92) Спл, Марновац Спл, Рашкиновац (Милојевић 1913:

¹⁷ И у суседној Рађевини овај суфикс је чест у именовану хидронима.

¹⁸ О овом суфиксу, то јесте о *Етимолошком значењу географских назива са формантом -ац у српскохрватском језику* в. Лубаш 2002 где између осталог напомиње и то да „формант -ац у јужнословенској и српскохрватској топонимији има најшири семантички спектар... јер гради топографска, културна, присвојна, деминутивна, а у множини и етничка и патронимска имена. Тај семантички дијапазон веома је погодовао топонимизацији суфикса“ (Lubaš 2002: 71).

792) Трб, Ћелиновац Трб, Џајиновац Спљ, Шајиновац Трш, Шва'иновац Пмч; Бабињац Спљ, Цвѣјинац Трб, Чавинац (Николић-Стојанчевић 1975: 183) Трб; Ајдучковац Трб, Ковачевац Спљ, Каповац Трб, Рйбовац Спљ; Буковац Спљ Флп, Клѣновац Спљ, Крушковцац Пмч, Лйповцац Јрб Трб СБд Бдњ; Грозничавцац (Николић-Стојанчевић 1975: 172) Спц; Жмурац (Николић-Стојанчевић 1975: 99) Спљ; Јастребац (Николић-Стојанчевић 1975: 99) Спљ.

2.2.2. Суфикс *-ица*

Забележили смо три хидронима изведена овим суфиксом који је додат на придевску основу:

Бујадница Рбр, Цѣрница Спљ Бдњ; Мйлаковица Рбр Јрб.

2.2.3. Суфикс *-ка*

И овај суфикс, као и претходни, у нашој грађи има три потврде:

Грајићевка Ткр, Јајићѣвка Спљ; Маљанка Спљ.

2.2.4. Суфикс *-ија/-иња*

Овај суфикс, са фонетском варијантом, бележимо у једном хидрониму акцентованом на различите начине:

Жеравија Трш, Жеравија Трш, Жеравиња Трш.

2.2.5. Суфикс *-ача*

За овај суфикс у нашој грађи имамо једну потврду:¹⁹

Пантиновача Рбр.

2.3. Секундарна деривација од других топонима

Мотивација микротопонима који своје порекло воде од неког другог топонима заснована је на појави да се од топонима из једне сфере именовања образују топоними који именују нешто друго (Радић 2003: 218). Хидрониме добијене секундарном деривацијом даље ћемо представити према творбеним типовима:

2.3.1. Ктетик на *-ски*

Суфикс *-ски* у топонимији се, првенствено, налази у секундарним изведеницама. Реч је о прасловенском форманту секундарне деривације чија је основна функција грађење посесива; за разлику од других посесивних суфикса као *-јь*, *-овъ* и *-иъ*, њиме се исказује колективна припадност (Лома 2009: 1). Број забележених хидронима овога типа говори о фреквентности овога суфикса у хидронимији итраживане области. Хидроними из ове групе најчешће су мотивисани ојконимима и називима махала, односно делова села:

Бујаднички пòток Рбр, Буковичка чѣсма Трш, Драгојевићска вода (Милојевић 1913: 799) Спљ, Жеравијско врѣло Трш, Жеравијско врѣло Трш, Живановска вода Спљ, Кољански пòток Бдњ, Кољански пòток Бдњ, Курјачка јаруга (Николић-Стојанчевић 1975: 183) Трб, Лађевачки пòток Трш, Помојачка речица (Николић-Стојанчевић 1975: 135) Пмч, Рйбаричка рѣка Рбр, Сйпуљска рѣка Спљ, Ступничкѣ рѣка Спц, Тòдорскй йзвор Спљ, Ћумурански пòток Трш, Ћумурашки пòток Трш, Цйгањски пòток Трш.

¹⁹ Према нашим подацима, овај суфикс је чест у топонимији суседне Рађевине, али не и у хидронимији. Њиме се поименичавају присвојни придеви, у првом реду од личних имена, али има добијених и од надимака, зоонима, фитонима, родбинских односа и звања и занимања.

2.3.2. Деминуција

У грађи коју смо имали пред собом међу секундарним изведеницама регистровани смо три деминутивна суфикса: *-ић*, *-ац* и *-ица*:

суфикс -ић: Брезачић Пмч, Бунарић Бдњ;

суфикс -ац: Бунарац Трб, Језерац Спл;

суфикс -ица: Главичица Трб, Сипуљица (Николић-Стојанчевић 1975: 99) Спл.

2.3.3. Пренесено именовање

Наша грађа у селу Помијача има поток по имену *Трòјан*. На Епшелвицовој карти из 1718. на планини Цер забележен је вис *Troian*.

Трòјан²⁰ Пмч.

2.4. Синтагме

За изражавање посесије честе су конструкције са презименом у генитиву уз хидрографски термин. Овај тип именвања веома је продуктиван уопште у топонимији. Овим творбеним моделом у хидронимији се добија информација о томе ко јесте или је био власник имања на којем се он данас налази. По бројности, ова група хидронима одмах је иза оних универбизованих суфиксом *-ац*:

вода: Бранковића вода Спл, Марџића вода Спл, Маричића вода (Николић-Стојанчевић 1975: 172) Спц, Нишевића вода (Милојевић 1913: 796) Бдњ, Ђстојића вода Спц, Рóс"ћа вода Бдњ;

извор: Марчића извор Спц, Ракића извор (Милојевић 1913: 791) СБд, Симића извор (Николић-Стојанчевић 1975: 99) Спц;

поток: Дòбриловића пòток Трш, Ковáчевића пòток Бдњ, Лúк"ћа пòток Бдњ, Тòшића пòток Бдњ, Шуљагића поток (Милојевић 1913: 788) Рбр;

река: Јàјића рéка Спл, Пáнића рéка Рбр;

јаруга: Мирковића јаруга (Николић-Стојанчевић 1975: 183) Трб;

бунар: Лáзића бунáр СБд, Лúк"ћа бунáр Ткр, Нíколића бунáр Бдњ, Рóс"ћа бунáр Бдњ;

точак: Гвозденовића точак (Милојевић 1913: 795) Пмч, Жíвковића точак Ткр, Їлйића точак СБд, Пáвлов"ћа точак, Пётровића точак Ткр, Тòдоров"ћа точак Спл;

буквак: Вíдића бóквáк Трб;

границ: Тошића границ (Милојевић 1913: 796) Бдњ.

2.5. Предлошко-падежне конструкције

У корпусу којим располажемо, четири хидронима припадају такозваним релационим микротопонимима:²¹

Вòда у Белèњшту Бдњ, Вòда у Грабòвцу Бдњ, Испод Јàгла Бдњ, Под Каменом (Милојевић 1913: 792) Трб.

2.6. Сраслице

Имамо две потврде хидронима који су настали срастањем различитих коренских морфема: Алибунáр Ткр, Дíжноге Ткр.

²⁰ У српском фолклору цар Тројан је ноћни демон (СМ: Тројан).

²¹ О релационим микротопонимима у Рађевини в. Петровић-Савић 2019.

2.7. Страна и нејасна имена

Три хидронима са посећеног подручја остала су нам у категорији страних и нејасних имена. Једно од њих је име реке по којој цела област носи назив, *Jágar* СПЦ,²² и два имена за извор: *Бесѐгати*²³ Трб и *Књѐга*²⁴ Бдњ.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

У овом раду анализирали смо близу 200 хидронима забележених на терену горњег Јадра. На материјалу којим располажемо урадили смо семантичку и творбену анализу. Са семантичког аспекта представили смо топографске термине у хидронимији Јадра поделивши их, најпре, на физиогене топографске називе и антропогене топографске називе и даље према ситнијим семантичким особеностима. Представљајући грађу на овакав начин јасно смо издвајили оно што је настало само од себе од онога у чему је свога удела имао човек. У групи *Називи за фисојене топографске објекте* издвојиле су се потцелине *Хидрографија*, *Орографија* и *Биљна покривеност тла*. Ову последњу смо поделили на *Ојшћу покривеност тла* и *Дендрониме*. Након *Назива за фисојене топографске објекте* издвојила се група *Називи за антропојене топографске објекте*. Забележили смо по један хидронимски назив који смо сврстали у *Меѐафоре*, односно *Миѐолошко у топонимији*. Када је реч о хидронимима из групе *Биљна покривеност тла* за њих је, између осталог, карактеристично то да се на терену налазе у шуми или њиви истога назива.

Грађа коју смо користили за ово истраживање потврдила је ситуацију из суседне Рађевине, али и из других области, да хидрографски називи често не одражавају реално стање на терену. Неретко је случај да на локалитету који носи назив *бара*, *језеро*, *млаква* и сл. данас нема трага тим барама, осим у топонимији. Овај податак иде у прилог томе да је топонимија печат прошлости краја који се испитује. О значају топономастичких испитивања једнога краја говори и информација да се забележени хидрографски називи *сморган*, *ѐролом*, *ѐискавац* и др. не употребљавају као обични апелативи. То довољно говори о значају и потреби бележења ономастичких података на терену. На овом месту би се могло поменути и то да се хидрографски називи *ѐоѐок* и *река* у топонимији, односно хидронимији једног краја не односе увек и само на водени ток. Њима је уобичајено назвати и земљиште које се налази дуж речног корита или око увале потока.

Поред семантичке анализе, урадили смо и творбену и хидрониме смо, према творбеној структури, поделили у шест група: *аѐтрибуѐивне синѐаѐме* и *асуфиклана универбизација*, *универбизација са суфиксацијом*, *секундарна деривација од друѐих топонима*, *синѐаѐме*, *ѐредлошко-ѐадежне конструкције*, *сраслице* и *сѐрана и нејасна имена*. У првој творбеној категорији највећи број је оних хидронима састављених од примарног придева и хидрографског термина (*Дубоки ѐоѐок*, *Слана бара*, *Црни ѐоѐок*). По бројности се истичу и хидроними изведени од личног имена или надимка присвојним суфиксима *-ов/ев* и *-ин* (*Поѐова чесма*, *Аѐин бунар*). Поменути суфикси веома су продуктивни и у савременој и у историјској топонимији.

Други творбени тип који смо издвојили јесте *Универбизација са суфиксацијом*. Показало се да је суфикс *-аѐ* (поред суфикса *-иѐа*, *-ка*, *-ија* и *-аѐа*) најпродуктивнији универбизујући суфикс у

²² Речно име *Јадар*, које се среће и са босанске стране, своди се на исти облик *Јадер* који је у антици забележен као име *Задра* код *Сплита* вероватно је истог, предсловенског порекла као *Jader*, античко име *Задра* код *Сплита* (Лома 1981: 102).

²³ У *Етимолошком речнику српског језика* (ЕРСЈ 3: 177) глагол из Пиве *бесѐгати* 'напорно радити', означен је као нејасан.

²⁴ Према усменој сугестији Александра Ломе можда би се могао довести у везу са називом за врсту птице вивка у северним словенским језицима (са вокалом *e* само рус. дијал. *књѐговка*, иначе рус. дијал., укр. дијал. *кнѐга*, блр. дијал. *кнѐга*, пољ. дијал. *kniga*, *knihovka*, по ЭССЯ [Этимологический словарь славянских языков] 10: 84). Проблем је творбене природе: како би неизмењен орнитоним био узет за хидроним.

творби хидронима на овом подручју (*Врановац, Војиновац, Буковац*). И у суседној Рађевини ово је један од продуктивнијих суфикса у хидронимији.

Код *секундарних изведеница* по бројности се издваја група хидронима изведених присвојним суфиксом *-ски* (*Буковичка чесма, Сџујничка река, Цићањски њошок*). Поред овога типа, забележили смо и хидрониме изведене секундарном деривацијом помоћу деминутивних суфикса *-ић, -ац* и *-ица* (*Бунарић, Бунарац, Главичица*).

Синџајме у топонимији, и савременој и историјској, веома су честе. Судећи по броју хидронима, издвојени творбени модел и у нашој грађи представља чест начин именовања локалитета (*Бранковића вода, Лазића бунџар, Виџића бунквак*). Забележили смо и неколико хидронима предлошко-падежне конструкције типа *именица + њредло̄ + именица* (*Вода у Граббвцу*) и тип *њредло̄ + именица* (*Испод Јагла*).

Хидрониме у којима су две коренске морфеме срасле у једну, третирали смо као *сраслице* (*Алибунџар и Дижноје*).

Три хидронима су нам остала у категорији *сџрана и нејасна имена* (*Јагар, Књџа, Бесџајч*).

У овом раду представили смо хидрониме и показали да се модел творбене анализе старосрпских топонима може применити и на истраживања савремене топонимије, односно хидронимије. Овако представљени хидроними дају јасну слику различитих топономастичких типова у ономастикону једне области, а у овом случају у једном делу Јадра. Чињеница да се исти модел творбене анализе може користити приликом анализе и савремене и историјске топонимије, потврда је да се ради о једној врсти стабилности и свевремености творбених образаца у топонимији. Било би вишеструко корисно пратити и упоређивати творбене обрасце у топонимији других крајева. На тај начин бисмо дошли до сазнања који топономастички суфикси и који творбени модели су чешћи у појединим областима.

ЛИТЕРАТУРА

- Лома, А (2011). Александар Лома, Топономастичка сведочанства Бањске хрисовуље, *Повеља краља Милутина манџиру Бањска*, Књига друга, Фототипије издања и пратеће студије, Београд, 179–194.
- Лома, А. (2013). *Топонимија Бањске хрисовуље. Ка осмишљању сџаросрпској џонономастичкој речника и бољем џознавању оџијесловенских именовловних образаца*, Београд: Библиотека Ономатолошких прилога 2, Српска академија наука и уметности.
- Лома, А. (2013а). Старосрпска топономастичка грађа у Миклошичеву нацрту словенске ономастике. У: *Miklosichiana Bicentennialia* (Зборник у част двестоте годишњице рођења Франца Миклошича) (Ј. Грковић-Мејџор, А. Лома, ур.). Београд: Српска академија наука и уметностим, 185–225.
- Милојевић, Б. (1913). Рађевина и Јадар. *Српски еџнографски зборник XX*, 635–936.
- Николић, Б. (1967). Прилог проучавању јадарских топонима. *Зборник за филолоџију и линџвистџику X*, 177–180.
- Николић Б. (1968). Тршићки говор. *Српски дијалекџолошки зборник XVII*, 367–473.
- Николић-Стојанчевић, В. (1975). Рађевина и Јадар у необјављеним рукописима Цвијићевих сарадника. *Српски еџнографски зборник LXXXVIII*, 3–224.
- Петровић-Савић, М. (2017). Из географске терминологије Јадра. У: *Словенска џерминологија данас* (П. Пипер и В. Јовановић, ур.). Београд: Српска академија наука и уметности, 599–611.
- Петровић-Савић, М. (2017а). Живот топонима у Тршићу. *Ономаџолошки џрилози XXIV*, 61–72.
- Петровић-Савић, М. (2019). О релационим микротопонимима у Рађевини. *Наш језик L/2*, 701–707.
- Радић, Ј. (2003). Топонимија Белице. *Ономаџолошки џрилози XVI*, 17–322.
- Родић, Н. (1980). Топоними с посесивним придевом на *-јџ (-овџ, -иџ)* у Светостефанској, Дечанским и Арханђеловској хрисовуљи. У: *Вџора јуџословенска ономастџичка конференција* (Б. Видоески, Б. Конески, Т. Стаматоски, ур.). Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 301–320.
- *
- Ѓурић, Д. (1981). Iz hidronimije Lima. У: *Ѓетврта југословенска onomastiĉka konferenca* (F. Jakopin, ur.). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 37–45.
- Ѓурић, Д. (1982). Hidronimija sliva Zete. *Onomastika Jugoslavika* 9, 23–36.

- Langer 1889: J. Langer, *Serbien unter der kaiserlichen Regierung 1717–1739* (Mittheilungen des k. k. Kriegsarchivs, n. F., Bd. III), Wien.
- Lubaš 2002: Vladislav Lubaš, *Studije iz srpske i južnoslovenske onomastike i sociolingvistike*, Beograd.
- Petrović-Savić 2021: Mirjana Petrović-Savić, Personal Nicknames from the Jadar Region, *Onoma* 56, (Journal of the International Council of Onomastic Sciences), Uppsala (Sweden), 107–121, 2021. латиница
- Šic 1994: Jozef Šic, *Geografska terminologija srpskohrvatskog jezika*, s nemačkog preveo Aleksandar Loma.
- Šimunović, P. (1981). Hidronimijski apelativi u hidronimima. U: *Četvrta jugoslovenska onomastička konferenca* (F. Jakopin, ur.). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 187–198.

*

ЕРСЈ: *Етимолошки речник српског језика*, Београд : 2003–.

ЭССЯ: *Этимологический словарь славянских языков*, под редакцией О. Н. Трубачева, Москва 1974–.

СМ: *Словенска митологија, Енциклопедијски речник* (2001), Редактори Светлана М. Толстој и Љубинко Раденковић, Zepet Book World, Београд.

HYDRONYMS IN JADAR

Summary

In this paper, we analyze nearly two hundred hydronyms observed in the upper Jadar. Having performed a semantic and formation analysis, we have shown that the model of the formation analysis of old Serbian toponyms can be applied in the study of modern toponymy, more specifically hydronymy. The hydronyms presented in this way give a clear picture of various toponymic types in the onomasticon of an area. The fact that the same model of formation analysis can be used in analyzing both modern and historical toponymy confirms that we are dealing with a certain stability and timeless character of formation patterns in toponymy.

204 *Keywords:* onomastics, hydronyms, formation patterns

Мирјана Петровић-Савић
Институт за српски језик САНУ, Београд, Србија
mirjana.petrovic@isj.sanu.ac.rs